

Twaalf spelregels voor het organiseren van een burgerberaad

Een burgerberaad geeft burgers zeggenschap over de toekomst van hun gemeenschap. Dit maakt een gemeenschap sterker omdat burgers daardoor meer democratische invloed kunnen uitoefenen door met elkaar in gesprek te gaan. Op deze manier kunnen burgerberaden leiden tot slagvaardiger besluitvorming en beter beleid voor de lange termijn. Een burgerberaad is niet ter vervanging van de representatieve democratie, maar moet gezien worden als een aanvulling.

Om volop van een burgerberaad te kunnen profiteren, moet hij goed georganiseerd worden. Daarvoor is een gedegen voorbereiding vereist. Dit zijn de twaalf belangrijkste spelregels bij het organiseren van een burgerberaad:

1. Maatschappelijk thema

De onderliggende vraag bij een burgerberaad is steeds: wat vinden we als samenleving belangrijk? Een burgerberaad buigt zich om die reden over een maatschappelijk relevant thema, dat binnen de samenleving speelt. Er moet verder iets op het spel staan, anders is het weinig zinvol om een burgerberaad te organiseren. Burgers moeten echt ergens over kunnen beslissen tijdens een burgerberaad. ‘Veilige onderwerpen’ werken daarentegen contraproductief, omdat er dan sprake is van schijnparticipatie.

2. Een adequate vraagstelling

Een vraagstelling voor een burgerberaad is open, specifiek en begrijpelijk. Het antwoord op een vraag moet niet met ja of nee beantwoord kunnen worden. Een burgerberaad is immers geen referendum. Een goede vraagstelling voor een burgerberaad is helder geformuleerd. Om na te gaan of een vraagstelling begrijpelijk is, geeft Eva Rovers het volgende advies: ga naar de markt en leg de vraag voor aan een paar willekeurige voorbijgangers.

De vraag mag verder niet te groot, maar ook niet te klein zijn. Een te grote vraag zal leiden tot een overschot aan aanbevelingen; een te kleine vraag is verspilde moeite: een burgerberaad kost veel tijd, doorzettingsvermogen en vooral geld. Het zou zonde zijn om al deze middelen te

verspillen aan een ‘veilig onderwerp’ dat net zo goed via een meer gangbare route behandeld had kunnen worden. Voor meer omvangrijke onderwerpen zoals het klimaat kan de hoofdvraag worden opgeknipt in aparte deelvragen, die afzonderlijk behandeld zullen worden. Ook kan de vraagstelling gedurende een burgerberaad nog worden aangepast. Uiteindelijk bepalen de deelnemers namelijk zelf hoe het burgerberaad verloopt.

3. Een duidelijk mandaat

Voor het welslagen van een burgerberaad is een duidelijk mandaat vereist. Dit voorkomt eventuele teleurstelling. Maak verder duidelijke afspraken. Het maken van duidelijke afspraken zorgt voor een wederzijds verwachtingspatroon. Hierbij kan gedacht worden aan:

- a. Specificeer van tevoren scherp de opdracht van het burgerberaad alsook wat er op termijn met de uitkomsten zal worden gedaan – zijn de aanbevelingen slechts adviserend óf worden ze zonder pardon opgevolgd?
- b. Een overeenkomst waarin wordt vastgelegd dat de onafhankelijkheid van het burgerberaad zal worden gerespecteerd;
- c. Kwaliteitsrichtlijnen: aan welke minimale vereisten moeten de aanbevelingen voldoen? Bijvoorbeeld: 75% van alle deelnemers moet de aanbevelingen van het burgerberaad goedkeuren; maar ook eisen t.a.v. de wetenschappelijkheid, het beleid van de Europese Unie en wat dies meer zij;
- d. Het is wenselijk dat er een aparte commissie in het leven wordt geroepen die het gehele proces bewaakt en de regie neemt. Deze commissie ziet ook toe op de politieke opvolging van de aanbevelingen.

4. Loting

Deelnemers aan een burgerberaad worden geloot om zo een divers mogelijk groep te bereiken. Ook geeft loting aan iedereen een evenredige kans om mee te doen.

5. Dagvergoeding

Om zo’n groot mogelijke afspiegeling te krijgen van de samenleving is het verder noodzakelijk dat er zoveel mogelijk barrières worden weggenomen. De belangrijkste barrière is geld: niet iedereen wil of kan pro deo deelnemen. Zorg er daarom voor dat de deelnemers een financiële vergoeding krijgen en dat daarnaast ook eventuele kinderopvang en een reiskostenvergoeding geregeld zijn.

Gangbaar is om deelnemers een vergoeding van zo'n 85 tot 100 euro per dag te geven. Een dagvergoeding vergroot het potentiële aantal deelnemers, waardoor de samenstelling van het burgerberaad meer divers is.

6. Veiligheid en toegankelijkheid

Ook andere barrières zullen wegnemen moeten worden. Zo moet een burgerberaad voor iedereen veilig zijn. Duidelijke spelregels kunnen daarvoor helpen. Evenals een onafhankelijke organisatie. Om zoveel mogelijk mensen de mogelijkheid te bieden om deel te nemen, moet er daarnaast gedacht worden aan tolken voor burgers die de Nederlandse taal niet machtig zijn; voorzieningen voor analfabeten, begeleiding voor mensen met een mentale of fysieke beperking enzovoorts.

7. Informatievoorziening

Burgers vragen zelf om informatie. Het is niet de bedoeling dat de deelnemers informatie voorgeschied krijgen waar ze niet om hebben gevraagd. Wel zorgt de onafhankelijke organisatie van het burgerberaad voor een basisprogramma. Daarnaast hebben de deelnemers zelf de mogelijkheid om experts uit te nodigen.

8. Deliberatie en dialoog

Een burgerberaad is in de eerste plaats gericht op dialoog en gelijkwaardigheid. Burgerberaden zijn anders dan een gemeenteraad niet gericht op debat, maar op wat met een mooi woord 'deliberatie' wordt genoemd. Het gaat er bij een burgerberaad dan ook niet zozeer om de ander te overtuigen, maar veeleer om begrip voor elkaars standpunten te krijgen. Zo kunnen de deelnemers aan een burgerberaad overeenkomsten (en verschillen) ontdekken, die nodig zijn om samen tot oplossingen te komen. Deliberatie zorgt ervoor dat alle deelnemers op een effectieve wijze een gedeelde uitkomst kunnen formuleren.

Om het deliberatief proces in goede banen te leiden, zijn onafhankelijke gespreksbegeleiders vereist. Deze gespreksleiders mengen zich niet inhoudelijk in het gesprek, maar zorgen ervoor dat iedereen gelijkwaardig en veilig aan het gesprek kan deelnemen.

9. Transparantie

Burgerberaden zijn geheel transparant. Het is voor iedereen geheel duidelijk hoe en waarom het burgerberaad tot zijn aanbevelingen is gekomen. Om vanaf het begin te zorgen voor optimale transparantie staat het burgerberaad, zowel voor als na afloop van het proces, in verbinding met de

samenleving. Na afloop wordt er helder gecommuniceerd over de uitkomsten en politieke opvolging.

10. Vertrouwen

Vertrouw de expertise van burgers. Uit de praktijk blijkt dat gelote burgers goed in staat zijn om aanbevelingen te doen voor ingewikkelde tot zeer ingewikkelde problemen. Ook wijst de praktijk uit dat onderwerpen niet gauw te moeilijk of te beladen zijn voor een burgerberaad. Bovendien zijn gelote burgers goed in staat om te denken vanuit het algemeen belang. Daarbij leiden de deelnemers zichzelf: zij bepalen hoe ze een vraagstuk willen behandelen. Een onafhankelijke commissie kan er verder op toezien dat het burgerberaad onafhankelijk en transparant verloopt.

11. Een burgerberaad vereist tijd

Voor het slagen van een burgerberaad is veel voorbereidend werk nodig: proces ontwerpen, loting uitvoeren, experts uitnodigen en informatie inwinnen, een digitale omgeving optuigen, voor een locatie zorgen. Het is een tijdrovend karwei. Half werk zal daarom tot een slecht burgerberaad leiden. Daarnaast neemt een burgerberaad ook veel tijd in beslag van de deelnemers. De OECD stelt als minimale eis vier dagen. Een groot onderwerp als het klimaat zal al gauw vijf of zes weekends (dus 20 à 30 dagen) beslaan.

12. Leer van het verleden

Doet onderzoek naar succesvolle burgerberaden. Alleen in Nederland al zijn er voldoende georganiseerd.

Werkgroep Burgerberaad Dordrecht, 13 april 2022